
NATTVAKAN

Medlemsskrift för HFK

HFK

HUDIKSVALLSREGIONENS FÅGELKLUBB

ÅRG.7

NR 2

1993

Nattvakan

utges av Hudiksvallsregionens fågelklubb (HFK). Tidningen utkommer med två nummer årligen och erhålles av samtliga medlemmar i HFK. Årsavgiften för medlemsskap är för närvarande 40 kronor och insättes på pg 88 94 30 - 5.

Hudiksvallsregionens fågelklubb

är lokalklubb till Gävleborgs Läns Ornitologiska Förening (GLOF). Medlemskap i HFK är dock oberoende av medlemskap i GLOF. HFK:s verksamhetsområde utgörs av Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner.

Lokalklubben har till syfte att samla och stimulera intresset för fågelfaunan och skyddet av fågelmiljön i Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner. Dessutom skall föreningen verka för att sprida kunskap i fågelfrågor genom kursverksamhet och exkursioner. Föreningen skall vara ett forum där medlemmarna inspirerar och informerar varandra. En viktig uppgift för föreningen är att vara drivande i vissa frågor med anknytning till fågelskydd.

Styrelse

Ordförande

Mats Axbrink
Blockvägen 34B
824 00 HUDIKSVALL
Tel: 0650/963 87

Vice ordförande

Ove Nygren
Bringstavägen 16
820 65 HARMÅNGER
Tel: 0652/300 22

Sekreterare

Sven Carlberg
Mikjenäset
820 65 FORSA
Tel: 0650/260 49

Kassör

Lars-Göran Lindström
Slättervägen 13
824 00 HUDIKSVALL
Tel: 0650/141 21

Övrig ledamot

Bo Fagerström
Hedsta 2074
820 65 FORSA
Tel: 0650/232 36

Suppleant

Lars Norman
Kyrkvägen 18
820 77 GNARP
Tel: 0652/205 86

Suppleant

Björn Selin
Lingarö 6166
824 00 HUDIKSVALL
Tel: 0650/631 53

Redaktör

Magnus Johansson
Djupegatan 6
824 00 HUDIKSVALL
Tel: 0650/101 24

Innehåll 2/93

Redaktörens vända Magnus Johansson	3
Intressanta observationer Mats Axbrink	5
100 småfågelholkar Mats Axbrink	6
Hornslandets dag Magnus Johansson	8
Tävling Lars Göran Lindström	10
Exkursion till Hörneudde Mats Axbrink	11
Reserapport från Lettland Mats Axbrink	12
Nattsångarexkursion Sven Carlberg	15
Enångersutflykt Bengt Sättlin	16
Visste du att? Lars Göran Lindström	17
Fågelskådningens dag	18

Omslag: Studie av litteratur
Foto: Magnus Johansson

REDAKTÖRNS VÄNDA

Hög tid för ett nytt nummer av Nattvakan och inte en enda artikel är klar. Inte så att det saknas idéer och uppslag, men artikel-författarna har till synes stor ångest att komma igång, kanske är de drabbade av akut skrivkrämp.

Jag skriver dessa rader för att om möjligt fylla ut stora, vita och tomma sidor.

Det är en kulen kväll, höst och lönnarna utanför mitt fönster står i brand. Jag tittar i min anteckningsbok, där jag skriver ned det mesta jag ser och upplever av fågellivet, för att finna uppslag som kan vara av intresse för er läsare.

Den 21 juli var jag och hälsade på i Idre, några mil öster om Grövelsjöns fjällstation. Som svepskäl sa jag att jag skulle hälsa på min syster med familj som hade hyrt en stuga en vecka.

Fgentligen var det bara för fjällpiparens skull! År efter år har jag besökt fjällen, i början utan åtanke på fåglar, men allt som intresset ökade, ökade lusten att "kryssa" av fjällarterna. Men fjällpiparen var alltid osynlig. Jag läste i fågelböckerna där det stod att den är allmän på kalfjället. Fjälltopp efter fjälltopp har bestigits utan resultat. Grövelsjön var en chansning, jag fick för mig att dalafjällen kunde vara för långt

söderut för piparens utbredningsområde.

Det var en fin dag, lätt vind och en temperatur som medgav skjorta och vindtät jacka. Jag frågade på fjällstationen om de visste var man kunde se en fjällpipare. Svaret blev, som jag hade befarat, att de inte hade sett en enda i år.

Mitt vanliga flyt tänkte jag och i besvikelse gav jag mig iväg på en planerad tvåmila vandring. Det liknade mer en språngmarsch, för snart hade jag förpassat mig fem kilometer norrut och knallade upp mot en topp där det stod kanske 500 renar som jag tänkte sitta och titta på medan jag fikade. Halvvägs uppe, med skjortan genomblöt av svett och pulsen på väg att få trumhinnorna att explodera, hänger jag mig över en sten, utmatad och flåsande likt ett gammalt ånglok. Det prasslar till vid mina fötter och jag tittar upp och där..... där kommer det en fjällpipare... nej, två... tre fyra stycken. Bara två meter framför mig knallar en vuxen fågel och tre ungar, på väg nedför fjället och verkar vara helt oberörd av min närvaro. Jag sätter mig på stenen och tittar på dem, de är för nära för att jag ska få skärpa på dem med kikaren. Lyckan lyser i mitt ansikte och jag brister ut i skratt.

FÖLJ MED HFK PÅ UTFLYKT!!

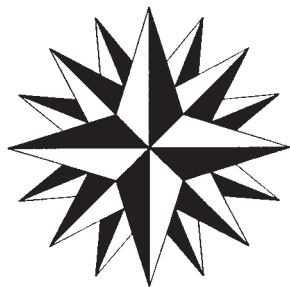
Likt en halvidiot sitter jag där på fjället och skrattar och renarna....de undrar nog vad som är så roligt. Lycklig, ja sprudlande knallar jag vidare mot toppen och ett 50-tal meter högre upp så snavar jag på ytterligare två adulta fjällpipare.

S alig sitter jag sedan länge på toppen och ser renarna vandra neråt, äter en chokladkaka och tycker att skådarlivet är underbart. På nedvägen, för nu hade jag äntligen fått mitt "kryss" och tyckte att jag kunde vända åter, stannade jag till vid en myr. Där kved ljunpipare och en lappsparr, en mycket vacker hane, var nästan handtam och.....jag började sakna min kamera och förbanna min lätta packning.

S å här i höstmörkret, med nordanvinden bitande i husknutarna får mina anteckningar mig att redan längta efter vårens skådning. Tänk att sitta på Hölick, en normal vårvinter, när isen börjar ge efter och de första ejdrarna och alfågeln börjar att anlända. När deras sång ljuder under de tidiga morgontimmarna och....

Det får bli en annan berättelse. Det är ju ändå sju hemska månader dit.

Red.

NATUR- BOKHANDELN

Sveriges Ornitologiska Förenings bokhandel

Vi har böckerna om natur - från Sverige och hela världen - långt över 1000 titlar i butiken. Dessutom kvalitetskikare för naturstudier, CD-skivor och ljudkassetter med fågelsång och naturljud, fritidskläder och mycket, mycket mer ... till låga priser! Prova oss!

Rekvirera gratis årets katalog!

Beställ per postorder eller besök vår butik på Öland.

Naturbokhandeln
Stenhusa bod, Stenåsa
380 62 Mörbylånga

Ordertelefon
0485-441 00

Text Mats Axbrink

Intressanta observationer

Att vädret spelar en stor roll för hur lyckat skådandet skall bli vet vi alla, visserligen finns nog fåglarna där även vid dåligt väder, men blir mer tystlåtna och märks mindre vid kyla och regn. Vi naturintresserade blir förstås också mer benägna att ge oss ut i skog och mark om det är bra väder.

Våren

Typiskt var exempelvis 1993 där det rådde grannt väder under våren och ovanliga fåglar uppträdde frekvent. Värmeperioden inleddes 24 april då långflyttare som fisktärna, rösttjätt och trädpilärka anlände rekordtidigt. I samma veva sågs minst fyra pilgrimsfalkar på nordsträck liksom rariteter som snatterand och amerikansk bläsand vid Malgrynnan samt ringtrast. En ny stöt med varmluft kom i mitten av maj med bl a. svart rösttjätt, lundsångare och fjällgås vid Jättholmarna. Så vitt vi vet var detta de första observationerna i Nordanstigs kommun av dessa tre arter. Ny art för Hudiksvalls kommun var under samma period en snögås av den blå fasen som upptäcktes på Tunasjön. Självklart fanns också fjällgäss i Hudiksvall, minst 9 ex., mindre flugsnappare sjöng på några ställen under maj och rapporter om kungsfiskare var flera.

Sommaren

Under juni försämrades dock väderläget radikalt och antalet observerade nattsångare var betydligt färre än under 1992. Ändå noterades de flesta arter, inklusive småfläckig sumphöna, vaktel, nattskräa och flodsångare. Bland övriga obsar under högsommaren kan nämnas en smådopping vid Ullsätterstjärn liksom en dvärgmåsa vid Tunasjön.

Sommarsträck

Att det sträcker stora skaror av fåglar, söderut, redan i juli, är det allt för få som känner till. Främst är det vadare och måsar som lämnar sina häckplatser. Det gäller dock att välja rätt dag för att få se dessa fåglar. Vädret bör helst vara lågtrycksbetonat med SO-vindar. Under några minnesvärda morgonar i månadsskiftet juli/augusti välde arktiska vadare fram efter kusten och fantastiska dagssummor som ca 500 kustsnäppor och 300 myrspovar kunde noteras på Hörneudde, som återigen visade sin kvalitet som sträckfågellokal.

Häckning

Hos häckfåglaarna tycks det ha gått ganska skralt denna sommar vilket märktes hos framförallt tättingarna. Vi kunde dock notera nykomlingar i häckfågelfaunan, dels gråhakedopping som sågs med ungar både vid Hålsjöviken och i Storsjön, Forsa. Dels storskarv (mellanskarv) som häckade på världens nordligaste häckplats efter vår kust i somras! En art som häckat hos oss tidigare är steglits, men det var många år sedan. I år noterades i alla fall en häckning i närheten av Reffelmansviken, med tre flygga ungar.

Hösten

När höststräcket satte igång tycks det dock som att häckfåglaarna norrut har lyckats bättre och bl a. olika sparvar ringmärktes i stora antal vid Reffelmansviken. En sensation var också en ung forsärla i början av september.

100 Småfågelholkar

Mats Axbrink

Holkuppsättning

Under hösten-92 bestämde styrelsen att satsa pengar på tillverkning av småfågelholkar. Kostnaderna blev dock inte alltför höga då virket och tillverkningen var gratis. Den som stod för snickringen var Bernt Karlsson i Vålsta som innan holkuppsättningarna han blinka hade tillverkat drygt 100 numrerade småfågelholkar. Under början av -93 så sattes holkarna upp på lämpliga lokaler; Tunasjön, Östanbräckssjön, Nordenholm, Forsa mm. De allra flesta av holkarna blev alltså uppsatta i tämligen näringsrika miljöer.

Under juni kontrollerades holkarna noggrant om vilken art som häckade i holkarna och hur framgången var mm, slutligen så ringmärktes eventuella ungar. Vissa tidiga häckningar (talgoxe, blåmes) missades dock.

För små håll

20 av holkarna försågs med extra små ingångshål (23 mm) för att gynna de små mesarna och stänga ute de aggressiva flugsnappare. Det hela blev dock misslyckat då de flesta av dessa holkar förblev tomma. Erfarenheten tyder alltså på att det lönar sig att ha samma ingångshåls-storlek på holkarna, alltså ca 30 mm.

Resultat

I nedanstående tabell ser Du resultatet av våra studier. Vi vill dock peka på att antalet ungar avser individer vid märktillfället och senare dödsfall ej kontrollerats upp. Vissa holkar med tidiga häckningar (se ovan) ingår ej i tabellerna.

	ANTAL KULLAR	LEVANDE UNGAR/ KULL	DÖDA UNGAR/ KULL	RÖTÄGG/ KULL
BLÅMES	7	9,4	0,1	0
TALGOXE	25	7,0	0,4	0,4
SVARTVIT FLUGSNAPPARE	23	5,9	0	0,3

INGÅNGSHÅL 30 mm. Totalt 82 st varav 13 tomma och 14 ofullständigt kontrollerade (utflugna kullar eller sena häckningar).

Apropå holkar

Det är flera än fåglar som gillar Bernts mästerverk!

Hornslandets dag 5 september

Traditionsenligt bedrev vi fågelskådning och ringmärkning vid Hölicks fyr. Redan klockan 05.30 spände vi upp näten och började vår väntan, väntan på fångst, intressanta observationer, sol och att klockan skulle närma sig 10.00 så att Hornslandets dag skulle komma igång på riktigt. Vi fick vänta!

Sporadiskt fastnade det någon fågel i näten och lika sporadiskt kunde vi iakta någon enstaka fågel genom kikaren. Vi hade hoppats på ett stadigt sträck mot söder, men horisonten var tom, vattnet tomt och i skyn.....var det mygg.

Vi frös, blev uttråkade och inte ens fiket kunde hålla humöret uppe.

Men helt plötsligt, efter dryga tre timmar och knappt tio fåglar i näten var klockan i det närmaste tio och folk började dyka upp och solen dök upp och ....allt lossnade.

Av de arter vi ringmärkte bör nämnas en gulärta, en grå flugsnappare och en blåhake. Totalt ringmärktes ett 25-tal fåglar.

Av observationer är det en som bör framhållas; nämligen en havsörn som, till synes på beställning, just när vi sa att det var dåligt med rovfåglar, hängde i uppåtvindarna ovanför Hornslandet. Korpen den hade till sällskap var försvinnande liten i jämförelse. Trevligt var att det var många som besökte våran station som fick chansen att se örnen. Andra arter som observerades var stenfalk, fiskgjuse, videsparv, lappspurv och stor-skarv. Klockan 15.00 packade vi ihop och vi som hade varit med ända sedan gryningstimman konstaterade att efter den usla morgonen blev det en fin dag med bra PR för klubben och fågelfaunan. Aldrig tidigare har vi haft så många besökare vid ringmärkningen.

Magnus Johansson

Magnus noterar dagens observationer.

Mera från Hornslandets dag

Kenneth förevisar en nätfångad fågel

Dags för fikapaus på berghällen

täolång

Till förra ordflätan inkom tio svar, därav var åtta alldeles rätta. Så många svar har vi inte fått förut så därför provar vi med en ny ordfläta. Vinnaren får ett fågelband, Skogens fåglar.

S	D	E	K	Å	R	V	N	R	Ö	S	G	N	U	K
T	R	A	T	I	T	N	E	N	T	I	T	Ö	G	A
Å	N	T	L	Å	Å	P	G	Y	M	S	D	R	Ä	G
R	O	S	H	R	R	Å	L	E	U	K	Ö	E	R	I
E	R	A	T	Ä	I	B	A	H	R	N	I	D	A	B
K	A	R	J	S	M	P	D	J	G	R	U	J	P	I
A	S	T	M	A	Ä	P	A	Ö	G	O	O	E	P	V
H	P	Å	N	G	K	A	L	U	S	S	V	A	H	R
Å	S	L	Y	R	K	I	K	I	K	T	T	S	Ö	Å
L	Ä	B	R	Å	N	Y	S	B	N	R	Å	D	N	K
B	D	I	R	G	N	L	Å	S	Ä	G	B	L	A	M
A	G	K	F	A	O	A	D	V	S	E	M	Å	L	B
S	Å	M	I	M	E	S	S	Ä	N	G	A	R	E	N
A	S	K	T	I	B	L	L	A	T	Y	T	K	Ö	G
S	T	O	R	L	A	B	B	O	F	I	N	K	E	L

Vinnare av förra ordflätan blev Mats Åberg. De rätta fåglarna var Duvhök, Gök, Häger, Orre, Grönfink, Kricka, Rosenfink, Trana, Smålom, Vigg, Årta, Härfågel, Korp, Kripa, Skata, Stork, Stare, Labb, Gräsand, Glada.

Hela 35 fågelarter döljer sig i figuren. De kan finnas vågrätt, lodrätt, på tvären och fram- och baklänges. Skicka in lösningen till

Lars Göran Lindström Slättervägen 13, 82440 Hudiksvall

Hörneudde 12/8-93

Mats Axbrink

Förutsättningarna var goda för en lyckad afton vid Hörneudde. Visserligen hade det regnat under eftermiddagen, men nu var det i alla fall uppehåll och dessutom blåste en frisk SO-vind, vilket tycks vara en bra vind på Hörneudde för ett gott sträck.

Det dröjde dock ett tag innan de första sträckarna kunde föras till protokollet, det var en fin flock vadare bestående av 12 myrspovar, fem småspovar och en kustsnäppa. Medan vi väntade på ytterligare sträckare kunde vi notera två svärthonor

som nu hade halvv stora ungar, minst en men troligare tre duvhökar samt en fiskgjuse med byte. Nästa vadarflock var en ren flock myrspov om 28 ex. och strax därefter dök ett gäng om sex myrspovar och 20 kustsnäppor upp. Nu började det åter att regna och till slut lämnade vi udden för att inne i skogen upptäcka ytterligare en flock vadare (ca 30 st), troligen rörde det sig om kustpipare. Summa summarum alltså ca 100 arktiska vadare denna exkursionskväll.

Vadarmärkning vid Reffelmansviken

På grund av att det regnade så mycket under sommaren och förhösten bildades det en del vattensamlingar, där det nästan varje dag rastade en del vadare. Ett nät sattes upp på lämplig plats, nära en av de största pölarna, och i det lyckades vi fånga och ringmärka gluttsnäppa, grönbena, mosnäppa, drillsnäppa och två småsnäppor.

Titta efter i Hudiksvalls fågelklubbs exkursioner i Hudiksvalls Tidningens Föreningsforum. Dessa annonser gör vi för att påminna er om våra aktiviteter. Väl mött i fågelmarkerna.

Reserapport Lettland del 1

Under en veckas tid i början av juni hade sex medlemmar i fågelklubben nöjet att besöka ett av våra nya grannländer, Lettland, för mycket givande fågelskådning.

Resan anordnades av Äventyrsresor och i gruppen ingick sammanlagt 14 personer samt en reseledare från Lettland och dennes hustru samt vår busschaufför.

Fredag 4:e juni

Vid 10-tiden lyfte vi med flyg från Arlanda och vi hann just slänga i oss fikat på flyget innan den baltiska kusten sågs, strax därefter landade vi på Rigas flygplats. Flygresan tog mindre än en timme. Vid flygplatsen mötte vi våra lettiska ciceroner och äntrade den inte alltför moderna bussen. Resan in till Riga gick snabbt och i huvudstaden spenderade vi några timmar åt flanering och shopping. Vi var dock sugna på att skåda fågel och efter några stärkande lettiska hamburgare styrde bussen åt väster mot vårt första mål; Enguresjön.

Enguresjön

Det tog några timmar att ta sig den relativt korta sträckan till sjön. Bussen var som sagt inte supersnabb och tillsammans med dåliga vägar tog alla körsträckor minst dubbla tiden mot vad de hade gjort i Sverige. Nåväl, Enguresjön visade sig vara en stor sjö med omfattande vass- och starrområden. Sjön kan närmast liknas vid Tåkern i Sverige. Trots att ett mycket stort antal fågelarter skulle kunna ses, och även sågs, så upplevde man, liksom vid Tåkern, att storleken på sjön gjorde det omöjligt att se ens en bråkdel av alla fåglarna. Vi slog upp våra tält vid den fågelstation som finns i anslutning till sjön och där det bedrivs forskning på många olika arter, främst olika simänder. På kvällen hölls ett intressant föredrag

Vid pennan Mats Åxbrink

om förhållande vid sjön, både historiskt och nuvarande. När nattmörkret sänkte sig gick vi ut för att lyssna till nattaktiva fåglar vid sjön. Det första som några lyckliga deltagare fick se var dock en flygande berguv, vilka häckar med flera par runt sjön. Bland nattfåglarna noterades rördrom, vattenrall och flera sångare bl a trastsångare och den exklusiva vassångaren.

Lördagen 5:e juni

Efter en kort natts sömn kunde vi i gryningen återse sjön och de mera dagaktiva fåglarna. Intresset riktade sig främst mot änderna där årtor (Sex), snatteränder och skedänder beskådades.

Bland doppingarna noterades bl a 20 gråhakedoppingar. Ett sugande lockläte visade sig vara en pungmes som dock var svårobserverad i de täta buskagen.

Ovanlig frukost

Efter morgonpromenaden fick vi oss en frukost som innehöll en del överraskande rätter. Skulle man ha söt grädde eller öl till gröten (någon mjölk fanns ej att uppbringa)? Vilken grönsak satte sin smakprägel på salladen? Mätta blev vi i alla fall. När förmiddagssolen började lysa över landsskapet övergick fågelskådningen till att söka efter kretsande fåglar. Över sjön patrullerade förstås bruna kärnhökar, men en mer ovanlig rovfågel var den brunglada som kretsade över nejden. Enstaka vita

storkar sågs också liksom resans första mindre skrikörn. Eftersom vi hade en del bussresande framför oss denna dag blev det dock till att äntra bussen. Vårt mål var Kemeris, ett stort sumpskogsområde sydväst om Riga. På vägen dit stannade vi vid en hägerkoloni där marken var täckt av av ungarnas vita spillning. I närheten häckade också flera par vit stork och de rovfågels-sugna mättades av tre mindre skrikörmar, vråkar och kärnhökar. Vi fick också en försmak av de otroliga tätheter av olika sångare som tycks finnas i Lettland, här noterades exempelvis 10 trastsångare, två kärrsångare och flera näktergalar på ett litet område.

Efter lite strul med färdriktningen kom vi på eftermiddagen till vår middagsrestaurang som var ett enormt sanatorium där vi i rena slottsmiljön bjöds på en fyrrättersmiddag. I sanatoriet hade nog höjdare från både tsartiden och nazi-tiden huserat.

Kemeris

Under sena eftermiddagen besöktes ett område i Kemeris. Skogen var mycket rik på lövträd, såväl döda som levande träd, och fågelsången var intensiv. Några av deltagarna hörde en lundsångare, medan fyra flodsångare, två kornknarrar och ett gäng steglits sågs av de flesta. Till mångas glädje kom också en svart stork inflygande mot skogen.

Vår tältplats denna afton låg mitt inne i Kemeris och den fuktiga marken tycks vara som gjord för att föda upp mygg och knott. Inte många av deltagarna undkom dessa bitska individer på aftonen. I så insektsrika miljöer brukar dock fågellivet vara gott och även om man hade flytt in i tältet kunde man höra ett flertal flodsångare, kornknarrar och turturduvor. Några trotsade dock svedknotten och blev belönade med en överflygande nattskärpa.

Söndag 6:e juli

Hela morgonen och förmiddagen ägnades åt vandring efter en å som skar rakt igenom Kemeris. Längs efter ån gick lyckligtvis en grusväg vilket

gjorde den långa promenaden lättsam. Vi fick nu verkligen möjlighet att lära oss fågelljud som är ovanliga hos oss. Lundsångarens upphetsade strof hördes på tre platser, kungsfiskare fanns efter ån, de sågs bara i korta ögonblick men uppmärksammades lättast på genomskärande visslingar. Enstaka sommargyllingar flöjtade och en mindre flugsnappare sjöng, stenknäck med sitt karaktäristiska "zick-läte" hördes. Några av deltagarna räknade antalet löv- respektive gransångare och överraskande nog "vann" gransångaren, jag tror att det var med 14-5. Tätheten av rovfågel var hög och bebodda bon av både ormvråk och duvhök hittades.

Svart stork

När vi nådde bussen smakade det gott med lunch. Vi kunde ändå inte hålla oss borta från skådandet och snabbt hade ett 10-tal vita storkar, en mindre skrikörn och flera bruna kärnhökar lokaliserats över det fält som lunchen serverades invid. Några av deltagarna var dock mer inriktade på maten och höll på att bli nedmejade när "svart stork" utropades och alla sprang fram för att beskåda den granna odinsvalan.

Resans höjdpunkt?

Efter denna trevliga förmiddag vidtog en mindre trevlig eftermiddag och kväll. Nu påbörjades nämligen en lång bussresa som skulle föra oss till landets östra delar. Exempelvis hade missförstånd uppstått och den middag som var planerad på en restaurang gick om stöpet. Strax innan hade vi dock glatt oss åt en av resans höjdpunkter. Efter huvudvägen öster om Riga stannade vi nämligen i en torr tallskogs-miljö för att titta efter en exklusiv fågelart. Vid detta "rollers-place" kunde vi beskåda en grann blåkråka som villigt exponerade sig. Intill visade sig också en annan torrmarksfågel, en trädlärika.

Vid åtta-tiden på kvällen hade vi fortfarande en bra bit kvar till nattens logi. Vi blev därför tvugna att våldgästa en lokal skådare, Uris Bergmanis med familj, och laga en sen middag där. Det hela gick alldeles utmärkt och vi fick ett mycket trevligt mottagande av familjen.

Det dröjde ända till klockan två på natten innan vi nådde vandrарhemmet i Lubana, men vi beslutade trots allt att bara sova en kort stund då verkligen intressanta fågelmarker väntade i gryningen.

Måndag 7:e juni

Reveljen ljöd redan halv fem och vi var strax på väg mot Pededze, ett lövskogsområde känt för sina hackspettar. Innan vi nådde dit hann dock en annorlunda incident inträffa. Efter vägen stod nämligen en lettisk bonde och vinkade in oss. Han fick inte igång sin traktor. Sagt och gjort så körde vi ut bussen på åkern, kopplade på traktorn och med lite mänskliga krafter så gick traktorn igång. De ivrigaste fågelskådarna kunde dock inte undgå att höra en sommargylling som flöjtade och en vitryggig hackspett som trummade.

Pedeze

Pedeze-område består som sagt till stor del av lövskog. I det första området som gicks igenom växte kraftiga ekar. Här var det "utlovat" mellanspett och till vår stora glädje hördes snart tiggande hackspettsungar ur ett bohål, strax dök också två oroliga mellanspettar upp, men efter att vi satt oss ner i gräset under boträdet kom föräldrarna fram och matade. Här gick det åt åtskilliga filmrullar! I samma område sjöng en mindre flugsnappare, en kattuggla skrämde ur sitt daghål och en turturduva spelade.

Lite längre fram vidtog en mycket intressant miljö, åtskilliga kvadratkilometer av ren klibbalskog. Nu var det dags för vitryggarna. Trots ivrigt letande var de dock svårfunna och flera av exkuranterna gav upp och återvände till bussen. Som vanligt gav dock tålmodet resultat och två hannar och en hona vitryggig hackspett visade sig på närhåll. Av andra hackspettsarter kan även nämnas grönögling och spillkråka, medan bland tättingarna började det nästan bli tjugigt med flodsångare och kärrsångare. Även fyra busksångare kunde inräknas i området.

Större skrikörn?

Efter lunch var det åter dags för en kort bussfärd. Vi skulle nu till ett område, inte långt från morgo-

nens, där den rara större skrikörnen häckar. På väg dit kunde dock återigen den mindre släktingen observeras, sittandes på ett träd 100 meter från vägen. Åter dags för fotografierna. För att ha möjlighet att se den större skrikörnen klättrade vi upp i en hög silo-anläggning där man hade god översikt över häckslogen. tyvärr var vädret misserabelt med ständiga regnskurar och då vill nog inga skrikörnar vara uppe och segla. Vi fick alltså ge upp efter några timmar, men kunde trösta oss med pungmes, stenknäck och en lärkfalk.

Var större skrikörn's-letningen misslyckad så måste den letningen av ormörn som vidtog på kvällen vara en total-flopp. Vi hittade nämligen inte ens rätt väg till det område där ormörnarna skulle finnas. Det blev därför en lång natts sömn (minst fem timmar) för tämligen slutkorda resenärer. Vi anade dock inte att resan långt ifrån hade nått sin höjdpunkt ännu.

Visste du att

den längsta dokumenterade levnadsålder för en fågel som man med säkerhet känner till är 80 år. Det var en *svavelbröstad kakadua* som levde i London zoo mellan 1925 och 1982. Den var fullvuxen när den hamnade där.

Den äldsta ringmärkta fågel man känner till är en 58-årig *kungsalbatrosshona* vid namn Blue White, som varje år häckar vid Taiaroa Head, Otago, Nya Zeeland. I november 1988 när hon var 57 år gammal lade hon ännu ett ägg.

Nattsångarexkursion den 11 juni

Fjollårets nattsångarexkursion i Forsabygden blev en stor flopp: Vi kastade in handduken redan vid första stoppet eftersom regnet vräkte ned och vinden var hård.

Vi 12 deltagare som samlades inför årets exkursion hade stora förväntningar på att få höra gräshopssångarens surrande och kärrsångarens mästerliga sång med invävda härmläten. Försommarnätterna hade hitills varit tysta vad gäller nattsångare. I kväll skulle det nog lossna. Försommarnätterna i fågelmarkerna brukar ju alltid vara fyllda av ljud och de får en speciell dimension med en nattsångare inom bra hörhåll.

Vi började vid Ullsätterstjärnen där man dagen innan hade hört en flodsångare; den här kvällen var den tyst, men vid tjärnen blir man aldrig lottlös. Vi såg skrattnåsar i mängder med dunungar, svarthakedopping och rörhöna.

Vi drog vidare mot Forsa och vid Funstasjöns östra sida, där vi tidigare år haft glädjen att höra många natt- och skymningssångare kunde vi nu

höra en buskskvätta och en intensivt sjungande ortolansparv. Vid Hillen njöt vi av en näktergal i speltagen och såg ett dramatiskt möte mellan knölsvan och bäver! Svanen simmar målmedvetet och med vingarna i aggresionsställning mot en krusning på det annars spegelblanka vattnet. Strax före mötet blir krusningen till en bäverkropp som vänder framför svanen och ljudligt daskar den breda svansen i vattenspegeln. I tystnaden som följer hör vi några kärrsångarstrofer. Med bandspelare försöker vi att locka fram mer men utan framgång.

Vi åker vidare till fd Västertjärn och hör en småfläckig sumphöna, enkelbeckasin och ett par tranor. Kvällen har blivit natt och vi ger Nansta/Funsta en chans till, där hör vi ytterligare ett par näktergalar. Vid midnatt åker var och en till sitt och det sista jag hör innan jag går och lägger mig är en spelande enkelbeckasin.

Det blev inte så många nattsångare, men försommarnatten har även annat att erbjuda.

Sven Carlberg

**Hudiksballsregionens
fågelklubb**

**Medlemsavgift: 40 kr
pg 88 94 30 - 5**

Följ med på HFK:s exkursioner

Du behöver inte vara
"hårdskådare" utan det
är främst för dig som
är osäker och sällan är
ute som vi anordnar
exkursionerna

TISDAGSEXKURSIONERNA-EN SUCCÉ

I våras försökte vi med att ordna exkursioner under vardagskvällar för att möta våren. Det hela blev mycket lyckat med långt fler deltagare än under vanliga helgekursioner. Här följer korta referat om vad som noterades under respektive kväll.

20/4 Besökte Hög där hela 270 tranor kunde beskådas. Därefter följde en snabbvisit vid Malgrynnan med snatterand, myrspov och gravand.

27/4 På Tunasjön kunde denna afton inräknas hela 20 svarthakedoppingar dessutom en årthane, brushanar och grönbenor.

4/5 Utflykt till Storön, Forsa där lokala häckfåglar som gråhakedopping, tornfalk och brun kärrhök studerades. En flock om 130 ljungpipare noterades också.

11/5 Närstudier av Hälsinglands finaste häckplatser för rörhöna och svarthakedopping, dvs Ullsätterstjärnen och Tunasjön.

18/5 Bland gässen vid Tunasjön upptäcks denna kväll en snögås, i övrigt en spetsbergsgås, rörhöns mm.

ENÅNGERS UTFLYKT 23 MAJ 93

Denna numera klassiska exkursionspunkt brukar inte lämna någon besviken, så ej heller denna gång trots ett magert deltagande. Vi började i Svedja där mindre hackspetten trummade och rosenfinken sjöng bland ett stort antal sångare. Nere vid Borka var det relativt få vadare men i alla fall strandskata och rödbena. Besöket vid Fläckaviken-Siviksfjärden gav överraskande bläsand och

svarthakedopping, medan fasanen var mer väntad. Exkursionen avslutades värdigt med ett besök i domänreservatet vid Boda där bland alla röster kunde plockas fram gröngöling, gärdsmyg och framför allt en grann hane mindre flugsnappare. Totalt noterades 75 arter under dagen.

Bengt Sättlin

Gärdsmyg

En av de arter som observerades vid Boda
Näst kungsfågeln den minsta av våra fåglar, rund, håller ofta den lilla stjärten uppåtriktad. Sången är klar och energiskt forcerad, hörs även om vintern. I stenig, mossig skog med rotvältor, rishögar, snår och gamla ormbunkar häckar gärdsmygen från Skåne upp till Jämtland-Ångermanland och södra Lappland, den har även häckat i Västerbotten och Norrbotten. En del flyttar, en del stannar. Födan består av insekter, spindlar och deras ägg.

Visste du att

det största fågelbo som registrerats var 2,9 m brett och 6 m djupt och det hade byggts av den *vithövdade havsörnen* nära St. Petersburg, Florida, USA. Då det vägdes 1963 noterades vikten till 3 ton. Även *kungsörnen* bygger stora bon. Ett sådant mättes i Skottland 1954 och var då 4,57 m djupt.

höjrekordet för fåglar innehavs av ett exemplar av *rüppelgamen*, som 29 november 1973 kolliderade med ett flygplan på 11200 m höjd över Abidjan i Västafrika. Höjden 11200 m var emellertid helt abnorm även för denna högtflygande fågel, som sällan svingar sig högre än 6000 m. Europas högst flygande fågel är förmodligen *sångsvanen*. Den 9 december 1967 observerade en trafikpilot ett trettiotal sångsvanar som kom flygande in över Yttre Hebriderna från Island på en höjd av 8230 m.

inga fåglar har så skarp syn som rovfågarna. Stora rovfågelsarter har minst 2 gånger så skarp syn som människan. I god belysning och mot kontrasterande bakgrund kan en *falk* (*Falco peregrinus*) få syn på en duva på mer än 8000 m avstånd. *Kungsörnen* kan upptäcka en hare på ett avstånd av ca 3 km.

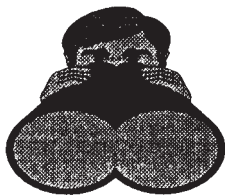
en *silvertärna*, som ringmärktes i juli 1955 i Kandalaksja-reservatet vid Vithavskusten i Sovjet och fångades i maj 1956 söder om Fremantle i Västaustralien, hade flugit 22530 km. Fågeln hade flugit söderut över Atlanten och sedan rundat Afrika innan den korsade Indiska oceanen. Den levde inte tillräckligt länge för att göra återfärden.

världens minsta fågel är den kubanska *humlekolibrin*, också kallad Helenas kolibri. En vuxen hanne mäter 57 mm mellan näbb- och stjärtspets. Vikten är 1,6 gram. *Strutsen*, världens största fågel, har ett kroppsomfång som är 97000 gånger större än humlekolibrins. Kolibrin är mindre än strutsens öga.

FÅGELSKÅDNINGENS DAG 16 MAJ-93

Dagen blev som vanligt en lyckad tillställning med ett stort antal människor som under dagen besökte oss för att bekanta sig med fåglarna kring Tunasjön. Bland annat kom en dagisgrupp från Forsa på besök. Ringmärkning bedrevs och bland fångade fåglar kan nämnas en talgoxe som

hade pull-märkts vid Tunasjön 1992 och en trädgårdssångare som senare under försommaren togs av en katt i Gåcksätter, Hög. Bland observationerna bör framhållas en grann skedandshane, två bivråkar som sträckte över tornet samt en sjungande näktergal.

Tranpar skapar en ny art

J årtal har biologer försökt att öka beståndet av den hotade trumpetartranan. I ett reservat i New Mexico, USA, har de också använt otraditionella metoder. De har bl a placerat ägg av fågeln i bona hos dess släkting, den kanadensiska tranan.

F örsöket att låta den kanadensiska tranan hjälpa trumpetartranorna med deras förökning har nu burit frukt - men en mycket oväntad sådan.

Hybriden med sitt omarka upphov. Fadern i mitten är en trumpetartrana, modern t h är en kanadensisk trana.

Plötsligt fick biologerna ögonen på en. Den liknar trumpetartranan med den vitaktiga färgen, det

rödbruna huvudet och halsen och de fläckvist rödbruna fjädrarna på kroppen.

A en näbben är för kort och vingpetsarna är grå i stället för svarta, som de skall vara hos trumpetartranan. Biologerna anser att ungfågeln måste vara en hybrid av den kanadensiska tranan och trumpetartranan.

S om huvudregel bör en sådan hybrid avlivas för att säkra arternas renhet.

(saxat från Illustrerad Vetenskap)

UTFLYKTSPROGRAM HÖSTEN -93

Söndagen den 3 oktober Exkursion till Högåsen, Hassela

Tillsammans med Nordanstigs natur-
skyddsförening besöker vi ett urskogs
område.

Tid 08.00

Samling Lillfjärdens utfodringsplats
Hassela skola

Ansvarig Lars Norman

Söndagen den 17 oktober Exkursion till Bergön

Ett för oss sällan besökt område som
borde kunna bjuda på spännande obser-
vationer så här års.

Tid 06.00

Samling Lillfjärdens utfodringsplats

Ansvarig Mats Axbrink

Samling Shellmacken, Harmånger

Ansvarig Owe Nygren

Tisdagen den 9 november Bildvisning från HFK:s resa till Lettland

Resenärerna visar sina egna diabilder
och berättar om bland annat svart stork,
rovfåglar och hackspettar. En spännande
kväll!

Tid 19.00

Lokal Gymnasieskolans aula
(södra entren)

Ansvarig Bo Fagerström

Söndagen den 14 november Hornslandet

En säker lokal för fina exkursioner. All-
tid, nästan, dyker något oväntat upp.
Visste du att det är ca 210 olika fågel-
arter observerade på Hornslandet?

Tid 06.00

Samling Lillfjärdens utfodringsplats

Ansvarig Magnus Johansson

Tisdagen den 2 december Bildvisning

Klubbmedlemmar tar med sig sina egna
bilder och eventuella videoband. Det här
brukar vara en trevlig kväll så vi hoppas
att ni dyker upp, med eller utan bilder.

Tid 19.00

Lokal Gymnasieskolans aula

Ansvarig Björn Selin

Söndagen den 5 december Ringmärkning av strömstare

Följ med på en spännande utflykt efter
åarna där vi med hjälp av nät försöker
ringmärka övervintrande strömstare.

Tid 09.00

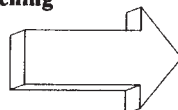
Samling Lillfjärdens utfodringsplats

Ansvarig Kenneth Karelus

Måndagen den 6 december Bildvisning-Shetlandsöarna

Tid 19.00

Plats Bygdegården i Årsskogen
Ansvarig Nordanstigs naturskydds-
förening

**Lördagen den 1 januari
Traditionsenlig nyårsekkursion
till Hornslandet**

I midvintermörkret "jagar" vi "årskryss".

Kommer vi över 40 arter?

Tid 09.00

Samling Lillfjärdens utfodringsplats

Ansvarig Bo Fagerström.

**Torsdagen den 13 januari
Möte om årets svaninventering**

Tid 19.00

Lokal Studieförbundet

Ansvarig Mats Axbrink.

Utt och skåda så kanske du får se en tukan?